

ДМ до СТІ 000Г.01Л

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНА ПІДГОТОВКА

Наказ № 8 від 10.01.2019 року

ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:

обмежень для розповсюдження немає.

**ЦЕНТР ОПЕРАТИВНИХ СТАНДАРТІВ І МЕТОДИКИ
ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

ДМ до СТІ 000Г.01Л

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНА ПІДГОТОВКА

**Довідковий матеріал
керівникам занять для
підготовки до проведення
занять з національно-
патріотичної підготовки**

**Наказ № 8 від 10.01.2019 року
ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:
обмежень для розповсюдження немає.
ЦЕНТР ОПЕРАТИВНИХ СТАНДАРТІВ І МЕТОДИКИ
ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

I. Довідковий матеріал для проведення занять з національно-патріотичної підготовки

Тема 1: Суспільно-політична обстановка в країні. Роль і місце Збройних Сил України у відновленні територіальної цілісності держави

Заняття 1. Гібридна війна з боку РФ, як основний негативний фактор впливу на суспільно-політичне життя країни. Основні зовнішні та внутрішні загрози національній безпеці. Дії керівництва держави та Збройних Сил України, спрямовані на стабілізацію обстановки в країні.

1.1. Гібридна війна з боку РФ, як основний негативний фактор впливу на суспільно-політичне життя країни.

Аналіз воєнних конфліктів початку ХХІ століття свідчить про появу нових форм і методів збройної боротьби між державами для досягнення відповідних політичних цілей і вирішення міждержавних протиріч. На зміну класичним формам збройної боротьби прийшли так звані “гібридні війни”.

Вони мають прихований характер та проводяться, переважно, у політичній, економічній, інформаційній та інших сферах. При цьому, для вирішення окремих завдань збройні сили залучаються в невеликій кількості. Сутність такого підходу полягає у зміщенні центру зусиль з фізичного знищення противника в рамках масштабної війни до застосування засобів так званої “м’якої сили” проти країни-противника з метою дезінтеграції та зміни її керівництва, включення до сфери свого впливу.

Російська Федерація (РФ) застосувала проти України концепцію “гібридної війни”, яка багато в чому є унікальною із структурно-функціонального погляду – за формою вона “гібридна”, а за змістом – “асиметрична”. Найчіткіше характер нового типу війни продемонстрували спочатку анексія РФ навесні 2014 року території Автономної Республіки Крим (АРК), а потім – підтримка місцевих радикальних елементів та повномасштабне вторгнення російських підрозділів до східних областей України, що привело до фактичної втрати контролю над частиною Донецької та Луганської областей.

РФ використовує в Україні всі компоненти:

а) гібридних війн – регулярну армію, нерегулярні військові утворення, тероризм, інформаційну, економічну, соціальну, енергетичну та кібернетичну боротьбу;

б) асиметричної війни (війна між противниками, у військових силах яких є істотний дисбаланс або які застосовують кардинально різні стратегії і тактику). З метою компенсування дисбалансу традиційних засобів ведення бою, РФ звертається до нетрадиційних засобів – партизанська війна, пасивний опір, терористичні акти, психологічна війна, підтримка антиурядових угруповань, підтримка антиурядових рухів (партій) тощо.

Кожен конкретний елемент цієї “гібридної війни” не новий по суті і використовувався у війнах минулого, однак унікальними є узгодженість і

взаємозв'язок цих елементів, динамічність та гнучкість їх застосування, а також зростання ваги інформаційного чинника. Причому інформаційний чинник стає самостійною складовою і виявляється не менш важливим, ніж військовий.

Головною метою РФ у гібридній війні проти України є послаблення та децентралізація нашої держави, зміна її європейського курсу, повернення України під контроль РФ. Передумовами початку гібридної війни РФ проти України є:

- наявність у РФ значного політичного прошарку, зацікавленого у реалізації власних імперських амбіцій;

- прагнення РФ повернути світ від багатопольярного стану до біпольярного;

- усвідомлення керівництвом РФ загрози, якою буде для неї успішна Україна;

- залежність значної частини ЄС від поставок російських енергоносіїв;

- очевидне бажання Кремля шляхом підкорення України зламати волю до опору не лише країн СНД, але і республік Балтії та Польщі.

Аналіз подій в АРК та на сході України свідчить про те, що гібридна війна РФ проти України не була нагальною. РФ на протязі тривалого часу готувалась до цих подій, здійснювався вплив на керівництво України.

Характерними особливостями нинішньої гібридної війни є:

- агресія без офіційного оголошення війни;

- приховування країною-агресором своєї участі в конфлікті;

- активне використання асиметричних бойових дій і мережевої війни, тобто війни, що не має одного і явного центру управління війною;

- широке використання нерегулярних збройних формувань (в т. ч. під прикриттям мирного населення) під гаслами і виглядом громадянської війни;

- неофіційне залучення державою-агресором недержавних виконавців – “ввічливих чоловічків”, “добровольців”, які, по суті, є найманцями і не зв'язані міжнародним правом;

- нехтування агресором міжнародними нормами ведення бойових дій та чинними угодами і досягнутими домовленостями;

- взаємні заходи політичного та економічного тиску;

- протистояння у кібернетичному просторі;

- проводяться проти слабких місць держави і місцевого населення;

- не мають явного тилу і фронту;

- широко використовують методи інформаційної боротьби і терору;

- миттєва реакція на зміну обстановки і гнучкість управління, при видимості його відсутності (керований хаос).

Крім того, ще однією з особливостей є одночасне застосування всіх методів і технологій, поєднання використання технологій м'якої і жорсткої сили з метою дезінформації та зміни керівництва держави, включення її до сфери свого впливу. Серед цих методів і технологій слід зазначити деякі, в яких агресор досяг певної досконалості:

- розвідка і контррозвідка;

- інформаційна, дезінформаційна і пропагандистська війна, що в даний час стала потужним інструментом ведення війни;

кібервійна;
 широке використання спеціальних підрозділів;
 широке використання неурядових факторів (бізнес, незаконні збройні формування, релігійні організації, криміналітет, приватні особи), що діють порівняно незалежно, але під загальним керівництвом і централізованим управлінням;

широке використання терористичних актів та підривних дій;
 енергетична війна;
 економічна війна, включаючи торгіві, фінансові та інші інструменти;
 корупція, що виведена на принципово новий рівень, практично перетворившись на оптові закупівлі політичного і воєнного керівництва в країнах, які підвергаються агресії;

застосування інформаційних технологій для організації масових протестних рухів у відкритій та прихованій формах, політичного та економічного саботажу;

організація транснаціональних та регіональних об'єднань політичних сил в підтримку (або проти) політики провідних держав або окремих лідерів.

До початку безпосередніх дій гібридної війни РФ здійснювала:

навмисну дестабілізацію внутрішньополітичної обстановки в Україні;
 ідеологічну обробку свого населення для об'єднання навколо ідей націоналізму, великодержавного шовінізму, захисту так званих “руського миру”, “національних цінностей і інтересів”, боротьби із “зовнішнім ворогом”, а також максимальне ослаблення опозиції у всіх її проявах;

потужну інформаційно-пропагандистську кампанію захоплення інформаційного простору України і використання його в своїх інтересах для формування у населення необхідного суспільного настрою;

дискредитацію зовнішньої і внутрішньої політики України, нав'язування її керівництву і населенню певних ідей і цивілізаційних цінностей шляхом проведення активної інформаційної кампанії із застосуванням як державних, так і неурядових організацій;

підрив державної влади, в тому числі, підкуп впливових урядовців, політичних діячів і керівництва силових структур, просування агентів впливу на посади в державні органи влади, розпалювання протистояння між різними політичними силами і встановлення контролю над ними;

внесення розколу серед населення України шляхом стимулювання внутрішніх суперечностей політичного, міжнаціонального і міжрелігійного характеру (зокрема, в рамках створення і підтримки різних партій, рухів і організацій певного, в т.ч. екстремістського толку);

підрив довіри населення до влади, а також розповсюдження в суспільстві протестних і сепаратистських настроїв методом провокації соціально-економічних та інших проблем.

Загальна схема гібридної війни РФ проти України полягає в наступному. Гібридна війна розпочинається з інформаційної війни і народних хвилювань проти діючої влади. На другому етапі відбувається просування підбурювачів, провокаторів і диверсантів під виглядом місцевого населення, які розгойдують і

розжарюють ситуацію. Поступово організаційну ініціативу беруть люди, завербовані спецслужбами РФ, або навіть громадяни РФ. Далі в ході загострення конфлікту і переходу його в збройну стадію, долучаються добровольці і найманці, фахівці зі зброї і спецназівці з РФ, які діють приховано, під виглядом місцевих ополченців, або відкрито, не приховуючи свого російського громадянства (наприклад, козаки, інтербригада тощо).

Аналіз гібридної війни РФ проти України дозволяє виділити декілька фаз.

Перша фаза (з 27 лютого до кінця березня 2014 року) – російська військова агресія на території України, захоплення АРК і включення його до складу РФ. Дії РФ в АРК мали всі ознаки підготовленої та продуманої за цілями, формами, способами, заходами та наслідками інформаційно-психологічної операції, спрямованої, в першу чергу, на російську аудиторію, а з іншого боку – на українську та західну аудиторію. В ході кримської операції російські сили продемонстрували поєднання інформаційних операцій, можливостей морської піхоти та підрозділів спеціального призначення, а також масштабне використання кіберпростору і стратегічного зв'язку для багатоцільової і ефективної інформаційної кампанії як для внутрішньої, так і для зовнішньої аудиторії. РФ в рамках “гібридної війни” масштабно використовувала концепцію “війни трьох кварталів”. Суть концепції зводиться до того, що сучасний воїн має бути готовий: в одному кварталі вести загальновійськовий бій, в другому – здійснювати поліцейські функції, в третьому – виконувати гуманітарні місії. Вказана концепція була реалізована не в “просторовому”, а в “часовому”, до того ж “зворотному” її вимірюванні. Спочатку “зелені чоловічки” з'явилися в АРК як виконавці квазігуманітарної місії по забезпеченню “прав руського/руськомовного населення”. Проте поступово перейшли до виконання функцій квазіполіцейських по забезпеченню потрібного РФ проведення “референдуму”. Незабаром вони вже виконували і квазівійськові функції по силовому нав'язуванню виконання результатів “референдуму”. Основними діями РФ в АРК були:

захоплення російськими спецслужбами (під виглядом “невдомих осіб”) урядових будівель в Сімферополі і усунення від влади керівництва АРК;

розгортання так званих “загонів самооборони” (“зелених чоловічків”), що узяли під контроль владні структури Кримського півострова і ключові об'єкти його інфраструктури, блокували підрозділи силових структур України на території АРК;

введення додаткових підрозділів російських військ до АРК під виглядом військових навчань і під прикриттям відповідних статей Угоди про умови перебування Чорноморського флоту РФ на території України;

“легалізація” факту окупації АРК шляхом проведення “референдуму” з питання статусу АРК, а також ухвалення відповідних рішень парламентом і президентом РФ по включенню АРК до складу РФ як окремого суб'єкта;

остаточна ліквідація органів української влади в АРК, а також витіснення українських військ з території Кримського півострова. У Кримському конфлікті

Україна утрималася від застосування військової сили для знищення агресора і дозволила російським військам без бою захопити всю територію півострова.

Характерними впливами були демонстрація сили, демонстрація миролюбства, підкуп, обіцянки у разі зради присяги перейти в ЗС РФ з відповідними “преміями”, погрози сім'ям, тези у зраді особового складу керівництвом, пропаганда ідей “руського миру” та нав'язування міфу щодо захоплення влади в Києві неонацистами, русофобами тощо. При цьому, першим кроком Москви в ході вторгнення було припинення мовлення українських каналів телебачення та радіо, переключення інформаційних потоків на РФ.

Таким чином, РФ провела складну, чітко сплановану спеціальну операцію, причому надійно заблокувавши нанесення шкоди своїм силам з боку сил і засобів ПС ЗС України.

Друга фаза (квітень – липень 2014 року) – прихована російська військова агресія і “народне ополчення” на території південного сходу (Луганської і Донецької областей) України, початок бойових дій.

Особливістю проведення гібридної війни РФ на південному сході України є постійний пошук і використання актуальних інформаційних приводів, здатних сформуванню необхідну громадську думку. Останнім часом спостерігається тенденція розширення впливу на сфери, раніше неприбуті для інформаційного протистояння, а саме на перегляд історії державності України та РФ та міжконфесійні відносини.

На сході України РФ була продемонстрована тактика швидкого створення “груп тиску”, які складаються з “елементів місцевого населення”, але направляються і підтримуються ззовні. Основними діями РФ на цьому етапі були:

- дестабілізація східних і південних областей України шляхом організації масових антиурядових (“антимайданівських”) акцій протесту, зіткнень з правоохоронними органами і прихильниками єдності України, а також захоплення адміністративних будівель;

- намагання реалізувати “кримський” сценарій та формування “загонів ополченців” представниками російських спецслужб, криміналізованих правоохоронних органів і місцевих проросійських сил;

- створення так званих “Донецької і Луганської народних республік” (ДНР і ЛНР) шляхом проведення відповідних “референдумів”, а також “виборів” їх “органів влади”;

- надання РФ всебічної підтримки сепаратистам, в тому числі фінансування їх діяльності, підготовка бойовиків і забезпечення їх зброєю, військовою технікою і боєприпасами, а також введення російських військ на територію ДНР і ЛНР;

- здійснення РФ політичного і економічного тиску на Україну, а також нарощування угруповання ЗС РФ поблизу українського кордону;

- дискредитація антитерористичної операції України проти російсько-терористичних угруповань і дезінтеграції країни, спроби представити цю операцію як “каральну проти власного населення”.

Третя фаза (з вересня 2014 року по теперішній час) – майже відкрита російська військова агресія в обмежених масштабах на території південного сходу України:

масштабне введення військової техніки в різних формах (пряме перекидання через кордон, завезення через “гуманітарні конвої”);

дії російських розвідувально-диверсійних груп, здійснення терористичних актів і застосування партизанських методів боротьби із залученням в них так званих ополченців з місцевого населення і криміналітету, а також російських найманців. Застосування проти української армії батальйонних тактичних груп російських військ.

Після отриманих втрат, з огляду на нові реалії ведення бойових дій, Україна дуже потребувала часу для відновлення боєздатності та перебудови стратегії і тактики. Результатом стало підписання перших Мінських угод.

Характерною особливістю всіх трьох фаз є масштабне використання РФ методів та технологій інформаційно-психологічної боротьби.

Основними напрямками інформаційного протиборства, що використовуються РФ проти України, є:

широке застосування підконтрольних ЗМІ (в теле-, радіо- та інтернет просторі), ведення за їх допомогою пропаганди та створення необхідного сприятливого інформаційно-психологічного фону на території України, зокрема щодо здійснення дезінформації, нагнітання обстановки, виправдання агресії, деморалізації патріотично налаштованих кіл українського суспільства;

контрінформаційна боротьба, виключення з радіопростору на підконтрольних РФ територіях загальнодержавних українських теле- та радіоканалів, взяття під контроль регіональних (місцевих) засобів масової інформації тощо;

застосування пропагандистських підрозділів в інформаційних та соціальних мережах;

широке застосування агентів впливу серед місцевого населення та всіляких “козаків”, “ополчення” тощо.

Таким чином, активна протидія України наведеним заходам РФ, в тому числі із застосуванням військової сили, не дала можливості реалізувати “кримський” сценарій на сході нашої держави. Фактично, “гібридна війна” РФ проти України перетворилася у збройний конфлікт між двома країнами з безпосереднім залученням військ обох сторін. При цьому, незважаючи на спроби російської сторони приховати участь своїх збройних сил у зазначеному конфлікті, даний факт був визнаний переважною більшістю світової спільноти, що призвело до посилення санкцій США та ЄС у відношенні РФ. Зараз РФ намагається “заморозити” конфлікт на сході України, примушуючи визнати сепаратистів “сторonoю переговорного процесу” та розпочати з ними переговори на їхніх, а фактично – російських умовах. З цією метою РФ посилює тиск на Україну, у тому числі збільшуючи кількість своїх військ біля українських кордонів та на наших окупованих територіях. РФ заперечує свою участь у конфлікті та одночасно проводить масштабну інформаційну кампанію

антиукраїнської спрямованості. У зв'язку з цим, значимість захисту військ (сил) від негативного інформаційно-психологічного впливу (ІПВ) противника, як складової морально-психологічного забезпечення ЗС України, в умовах гібридної війни значно зростає.

Негативними наслідками ІПВ на особовий склад збройних сил є:

розмивання відчуття гордості за свою країну, належності до її збройних сил, підризу переконаності військовослужбовців в необхідності виконувати свій конституційний обов'язок по захисту своєї країни;

зниження морально-психологічного стану, створення обстановки невпевненості і неспокою особового складу відносно власного майбутнього, майбутнього збройних сил і держави, послаблення волі до проведення конструктивних реформ, а у воєнний час до збройного опору;

розкол військових колективів за політичними, релігійними, етнічними, службовими та іншими мотивами, протиставлення рядового і офіцерського складу;

зниження боєздатності частин і підрозділів за рахунок зниження службової активності, дезертирства, симуляції хвороби, ухилення від виконання наказів командирів, зради, коливань і сумнівів у надійності зброї, в непереможності, придушення волі, створення спотвореної картини бойових дій, бойової обстановки;

невірне сприйняття військовослужбовцями наявних загроз національній безпеці, дійсних планів і намірів противника. Для реалізації негативного ІПВ використовуються засоби ІПВ, які включають ЗМІ, спеціальну друковану продукцію, публічну голосову агітацію, агентурну діяльність, спеціальні інформаційні технології.

Сьогодні Україна протистоїть агресору в особі РФ, який впровадив хаос в усю конструкцію післявоєнної побудови Європи. Агресор використовує новий формат ведення війни, сподіваючись уникнути відповідальності за життя людей, зруйновані оселі та промисловість країни, яка не бажає йти у фарватері політики РФ. Дипломатична, консультаційна та фінансова допомога з боку наших партнерів та санкції проти РФ є значним фактором впливу, але необхідно застосування ще більш потужних заходів впливу на РФ та надання Україні більших спроможностей для оборони своєї землі та повітря.

1.2. Основні зовнішні та внутрішні загрози національній безпеці

Закон України “Про основи національної безпеки України” відповідно до пункту 17 частини першої статті 92 Конституції України визначає основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності.

Стаття 1. Визначення термінів

Національна безпека - захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та

потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, охорони дитинства, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, кібербезпеки та кіберзахисту, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам.

Стаття 3. Об'єкти національної безпеки

Об'єктами національної безпеки є:

людина і громадянин - їхні конституційні права і свободи;

суспільство - його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище і природні ресурси;

держава - її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність.

Стаття 4. Суб'єкти забезпечення національної безпеки

Суб'єктами забезпечення національної безпеки є:

Президент України;

Верховна Рада України;

Кабінет Міністрів України;

Рада національної безпеки і оборони України;

міністерства та інші центральні органи виконавчої влади;

Національний банк України;

суди загальної юрисдикції;

прокуратура України;

Національне антикорупційне бюро України;

місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування;

Збройні Сили України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України;

органи і підрозділи цивільного захисту;

громадяни України, об'єднання громадян.

Стаття 7. Загрози національним інтересам і національній безпеці України.

На сучасному етапі основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України, стабільності в суспільстві є:

у зовнішньополітичній сфері:

посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність, територіальні претензії з боку інших держав;

спроби втручання у внутрішні справи України з боку інших держав;

воєнно-політична нестабільність, регіональні та локальні війни (конфлікти) в різних регіонах світу, насамперед поблизу кордонів України;

у сфері державної безпеки:

розвідувально-підбивна діяльність іноземних спеціальних служб;

загроза посягань з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян;

поширення корупції в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності;

злочинна діяльність проти миру і безпеки людства, насамперед поширення міжнародного тероризму;

загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території України;

можливість незаконного ввезення в країну зброї, боєприпасів, вибухових речовин і засобів масового ураження, радіоактивних і наркотичних засобів;

спроби створення і функціонування незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використати в інтересах певних сил діяльність військових формувань і правоохоронних органів держави;

прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів України;

у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України:

поширення зброї масового ураження і засобів її доставки;

недостатня ефективність існуючих структур і механізмів забезпечення міжнародної безпеки та глобальної стабільності;

нелегальна міграція;

можливість втягування України в регіональні збройні конфлікти чи у протистояння з іншими державами;

нарощування іншими державами поблизу кордонів України угруповань військ та озброєнь, які порушують співвідношення сил, що склалося;

небезпечне зниження рівня забезпечення військовою та спеціальною технікою та озброєнням нового покоління Збройних Сил України, інших військових формувань, що загрожує зниженням їх боєздатності;

повільність у здійсненні та недостатнє фінансове забезпечення програм реформування Воєнної організації та оборонно-промислового комплексу України;

накопичення великої кількості застарілої та не потрібної для Збройних Сил України військової техніки, озброєння, вибухових речовин;

незавершеність договірно-правового оформлення і недостатнє облаштування державного кордону України;

незадовільний рівень соціального захисту військовослужбовців, громадян, звільнених з військової служби, та членів їхніх сімей;

зростання небезпеки для життя і здоров'я цивільного населення, насамперед дітей, внаслідок воєнних дій чи збройних конфліктів;

у внутрішньополітичній сфері:

порушення з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування Конституції і законів України, прав і свобод людини і громадянина, в тому числі при проведенні виборчих кампаній, недостатня ефективність контролю за дотриманням вимог Конституції і виконання законів України;

можливість виникнення конфліктів у сфері міжетнічних і міжконфесійних відносин, радикалізації та проявів екстремізму в діяльності деяких об'єднань національних меншин та релігійних громад;

загроза проявів сепаратизму в окремих регіонах України;

структурна та функціональна незбалансованість політичної системи суспільства, нездатність окремих її ланок до оперативного реагування на загрози національній безпеці;

в економічній сфері:

істотне скорочення внутрішнього валового продукту, зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку;

ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки;

нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової (фіскальної) політики держави; відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам; зростання кредитних ризиків;

критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, агропромисловому комплексі, системах життєзабезпечення;

недостатні темпи відтворювальних процесів та подолання структурної деформації в економіці;

критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку;

нераціональна структура експорту з переважно сировинним характером та низькою питомою вагою продукції з високою часткою доданої вартості;

велика боргова залежність держави, критичні обсяги державних зовнішнього і внутрішнього боргів;

небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях економіки;

неефективність антимонопольної політики та механізмів державного регулювання природних монополій, що ускладнює створення конкурентного середовища в економіці;

критичний стан з продовольчим забезпеченням населення;

неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, недостатні темпи диверсифікації джерел їх постачання та відсутність активної політики енергозбереження, що створює загрозу енергетичній безпеці держави;

“тінізація” національної економіки;

переважання в діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними.

1.3. Дії керівництва держави та Збройних Сил України, спрямовані на стабілізацію обстановки в країні

Останніми роками в Україні реалізований цілий комплекс заходів по удосконаленню забезпечення її національної безпеки: розпочато формування бази правового забезпечення національної безпеки, прийняті Закони України “Про державну таємницю”, “Про розвідувальні органи України”, “Про контррозвідувальну діяльність”, “Про боротьбу з тероризмом”, “Про Державну прикордонну службу”, “Про основи національної безпеки України”, ряд інших законів, розгорнута робота з формування механізмів їх реалізації, підготовці законопроектів, що регламентують суспільні відносини у сфері національної безпеки.

Здійснюється цілий комплекс заходів по забезпеченню національної безпеки на підприємствах державної і недержавної форм власності.

З урахуванням геополітичної і внутрішньої обстановки в Україні діяльність усіх державних органів має бути зосереджена на прогнозуванні, своєчасному виявленні, попередженні і нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці, захисті суверенітету і територіальної цілісності України, безпеки її прикордонного простору, піднесенні економіки країни, забезпеченні особистої безпеки, конституційних прав і свобод людини і громадянина, викоріненні злочинності, вдосконаленні системи державної влади, зміцненні законності і правопорядку та збереженні соціально-політичної стабільності суспільства, зміцненні позицій України у світі, підтриманні на належному рівні її оборонного потенціалу і обороноздатності, радикальному поліпшенні екологічної ситуації.

Основними напрямками державної політики з питань національної безпеки України є:

у зовнішньополітичній сфері - проведення активної міжнародної політики України з метою:

створення сприятливих зовнішньополітичних умов для прогресивного економічного і соціального розвитку України;

запобігання втручанням у внутрішні справи України і відвернення посягань на її державний суверенітет і територіальну цілісність з боку інших держав;

поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою набуття членства у цій організації;

сприяння усуненню конфліктів, насамперед у регіонах, що межують з Україною;

участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки під егідою ООН, ОБСЄ, інших міжнародних організацій у сфері безпеки, а також у рамках міжнародних договорів України;

участь у заходах щодо боротьби з міжнародними організованими злочинними угрупованнями та міжнародним тероризмом, протидія поширенню ядерної та іншої зброї масового ураження і засобів її доставки;

адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу;
у сфері державної безпеки:

реформування правоохоронної системи з метою підвищення ефективності її діяльності на основі оптимізації структури, підвищення рівня координації діяльності правоохоронних органів, покращення їх фінансового, матеріально-технічного, організаційно-правового і кадрового забезпечення;

зосередження ресурсів і посилення координації діяльності правоохоронних, розвідувальних і контррозвідувальних органів України для боротьби з організованою злочинністю та наркобізнесом;

участь України в міжнародному співробітництві у сфері боротьби з міжнародною злочинністю, тероризмом, наркобізнесом, нелегальною міграцією;

відпрацювання ефективно діючої системи контролю за поставками продукції і технологій оборонного призначення і подвійного використання;

у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України:

прискорення реформування Збройних Сил України та інших військових формувань з метою забезпечення їх максимальної ефективності та здатності давати адекватну відповідь реальним та потенційним загрозам Україні; перехід до комплектування Збройних Сил України на контрактній основі;

здійснення державних програм модернізації наявних, розроблення та впровадження новітніх зразків бойової техніки та озброєнь;

посилення контролю за станом озброєнь і захищеністю військових об'єктів; активізація робіт з утилізації зброї;

впровадження системи демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави;

забезпечення соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей;

дотримання угод щодо тимчасового розташування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України;

прискорення процесу делімітації та демаркації кордонів України;

боротьба з організованими злочинними угрупованнями, в тому числі міжнародними, які намагаються діяти через державний кордон України, в пунктах пропуску та виключній (морській) економічній зоні України;

поглиблення транскордонного співробітництва з суміжними державами.

Президент України як глава держави, гарант державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України і Голова Ради національної безпеки і оборони України здійснює загальне керівництво у сферах національної безпеки та оборони України.

Верховна Рада України в межах повноважень, визначених Конституцією України, визначає засади внутрішньої та зовнішньої політики, основи національної безпеки, формує законодавчу базу в цій сфері, схвалює рішення з питань введення надзвичайного і воєнного стану, мобілізації, визначення загальної структури, чисельності, функцій Збройних Сил України та інших військових формувань, створених відповідно до законів України.

Рада національної безпеки і оборони України координує та контролює діяльність органів виконавчої влади у сферах національної безпеки і оборони; з урахуванням змін у геополітичній обстановці вносить Президенту України пропозиції щодо уточнення Стратегії національної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України та Воєнної доктрини України.

Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, обороноздатності, національної безпеки України, громадського порядку і боротьби із злочинністю.

Воєнна організація держави забезпечує оборону України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності кордонів; протидіє зовнішнім загрозам воєнного характеру.

Органи і підрозділи цивільного захисту здійснюють заходи щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період.

Правоохоронні органи ведуть боротьбу із злочинністю і протидіють тероризму.

Громадяни України через участь у виборах, референдумах та через інші форми безпосередньої демократії, а також через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які вони обирають, реалізують національні інтереси, добровільно і в порядку виконання конституційних обов'язків здійснюють заходи, визначені законодавством України щодо забезпечення її національної безпеки; як безпосередньо, так і через об'єднання громадян привертають увагу суспільних і державних інститутів до небезпечних явищ і процесів у різних сферах життєдіяльності країни; у законний спосіб і законними засобами захищають власні права та інтереси, а також власну безпеку.

Тема 2: Соціальні переваги військової служби на сучасному етапі розвитку Збройних Сил України.

Заняття 1. Прийняті нормативні акти, які підвищили соціальний статус військовослужбовця. Фінансові та соціальні аспекти проходження військової служби.

2.1. Прийняті нормативні акти, які підвищили соціальний статус військовослужбовця.

Закон України “Про оборону України” від 6 грудня 1991 року № 1932-ХІІ (зі змінами)

Закон України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” від 20.12.1991 № 2011-ХІІ (зі змінами);

Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” від 22.10.1993 № 3551-ХІІ (зі змінами);

Стаття 13 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” (зі змінами) щодо надання пільг на отримання освіти особами, батьки яких є військовослужбовцями”.

Постанова ВРУ від 29.05.2014 № 1286-VII (зі змінами та доповненнями) “Про забезпечення належним медичним обслуговуванням військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу, які зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров'я під час подій на сході України”;

Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 № 704 “Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб”;

Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.18 № 103 “Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб”;

Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.2014 № 460 “Про порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги в разі звільнення військовослужбовцям, призваним на військову службу у зв'язку з мобілізацією;

Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 413 (зі змінами) “Про порядок надання статусу учасника бойових дій особам, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції або забезпеченні її проведення;

Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2004 № 1444 “Про речове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил та інших військових формувань у мирний час” та від 07.02.2007 № 157 “Про внесення змін до Положення про порядок речового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил та інших військових формувань у мирний час та норм забезпечення речовим майном військовослужбовців Збройних Сил та інших військових формувань у мирний час”;

Постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 № 426 “Про норми харчування військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань та осіб рядового, начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту та Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації”.

Постанова Кабінету Міністрів України від 27.04.11 № 466 (зі змінами) “Про затвердження Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками до санаторно-курортних закладів військовослужбовців, ветеранів війни, ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ та деяких інших категорій осіб і членів їх сімей”.

Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей житловими приміщеннями” (зі змінами) від 03.08.2006 № 1081.

Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 450 (зі змінами) “Про розмір і порядок виплати грошової компенсації

військовослужбовцям Збройних Сил, Національної гвардії, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Державної прикордонної служби, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації та Державної спеціальної служби транспорту за піднайом (найом) жилих приміщень”

Постанова Кабінету Міністрів України від 02 вересня 2015 року № 728 (зі змінами та доповненнями) “Деякі питання забезпечення житлом військовослужбовців та інших громадян”.

Постанова Кабінету Міністрів України від 09.04.2014 р. № 111 “Питання грошового забезпечення військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період”.

Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09. 2014 № 460. “Щодо виплати пенсії членам сімей військовослужбовців у зв'язку із втратою годувальника”.

2.2. Фінансові та соціальні аспекти проходження військової служби.

Щодо грошового забезпечення військовослужбовців

З 1 березня 2018 року набула чинності постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 № 704 “Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб”, якою передбачено значне збільшення (до 60 %) частки основних видів грошового забезпечення (це оклад за військовим званням, посадовий оклад та надбавка за вислугу років).

До 01.03.2018 ця частка становила лише 10-15% від розміру місячного грошового забезпечення.

Зазначеною постановою передбачається встановлення тарифного розряду за кожною посадою, якій буде зазначено у штатах військових частин. Таких тарифних розрядів шістдесят. Посадовий оклад обчислюється виходячи з тарифного розряду за посадою та розміром прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Розмір окладу за військовим званням також залежить від встановленого прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Скасована щомісячна додаткова грошова винагорода в розмірі 60 %, тобто допомога для оздоровлення, матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань та допомога у разі звільнення з військової служби обчислюється з повного розміру грошового забезпечення.

Грошове забезпечення військовослужбовців включає:

посадовий оклад;

оклад за військовим званням;

надбавку за вислугу років;

надбавки за особливості проходження служби, за службу в Силах спеціальних операцій Збройних Сил, кваліфікацію, кваліфікаційну категорію, роботу в умовах режимних обмежень, почесні та спортивні звання;

доплати за науковий ступінь та за вчене звання;

премію;

морську винагороду, винагороди за стрибки з парашутом, за розшук, піднімання, розмінування та знешкодження вибухових предметів, тралення і знешкодження мін, за водолазні роботи та за бойове чергування;

допомогу після укладення першого контракту (раніше така допомога виплачувалась тільки військовослужбовцям призваним під час мобілізації);

допомогу для оздоровлення;

матеріальну допомогу для вирішення соціально-побутових питань;

допомогу у разі звільнення з військової служби.

Порядок встановлення тарифних розрядів за посадами офіцерського складу визначено наказом Міністерства оборони України від 01.03.2018 № 90 “Про встановлення тарифних розрядів за посадами осіб офіцерського складу Збройних Сил України”, який зареєстрований у Мінюсті.

Щодо пенсійного забезпечення військовослужбовців

Кабінетом Міністрів України 21 лютого 2018 року прийнято постанову № 103 “Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб” якою передбачено, що постанова Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2017 року № 704 “Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб” набирає чинності з 1 березня 2018 року та визначено порядок перерахунку і виплати пенсій колишнім військовослужбовцям.

Зокрема, перерахунок пенсій, які були призначені до 1 березня 2018 року здійснюватиметься із урахуванням трьох складових оновленого грошового забезпечення, визначеного на 1 березня 2018 року – окладу за посадою, військовим званням та надбавки за вислугу років.

Виплата перерахованих пенсій здійснюватиметься поетапно, починаючи з 1 січня 2018 року у таких розмірах:

з 1 січня 2018 р. — будуть виплачуватись старий розмір пенсії та 50 відсотків різниці між старим та новим розміром пенсії;

з 1 січня 2019 р. – старий розмір пенсії та 75 відсотків різниці;

з 1 січня 2020 р. — 100 відсотків перерахованого розміру пенсії.

Перерахунок пенсій буде проводитись на підставі довідок про складові оновленого грошового забезпечення, які оформлюються облвійськкоматами та передаються органам Пенсійного фонду. Особистого звернення пенсіонерів для перерахунку пенсій не потрібно.

Пенсії, які призначаються після 1 березня 2018 року будуть обчислюватись з усіх складових грошового забезпечення, тобто з окладу за посадою, військовим званням та надбавки за вислугу років за останньою штатною посадою, займаною перед звільненням та щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення, премії), які визначаються, як середні за 24 останні календарні місяці служби підряд перед звільненням.

Але якщо звільнення зі служби відбувається наприклад 1 липня 2018 року то середні щомісячні додаткові видів грошового забезпечення будуть обчислюватись тільки з 1 березня 2018 року, тобто за чотири повних місяці служби.

Умови призначення пенсій не змінилися, тобто право на пенсію за вислугу років мають військовослужбовці якщо вони звільнені зі служби:

до 30 вересня 2018 року і на день звільнення мають вислугу 23 календарних роки та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2018 року по 30 вересня 2019 року і на день звільнення мають вислугу 24 календарних роки і більше;

з 1 жовтня 2019 року по 30 вересня 2020 року і на день звільнення мають вислугу 24 календарних роки та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2020 року або після цієї дати і на день звільнення мають вислугу 25 календарних років і більше.

Розмір пенсії за вислугу років обчислюється за вислугу 20 років – 50 процентів, за кожний рік вислуги понад 20 років – 3 проценти відповідних сум грошового забезпечення, але не більше ніж – 70 процентів.

Щодо продовольчого, речового та іншого забезпечення військовослужбовців

Продовольче та речове забезпечення військовослужбовців здійснюється за нормами і в термін, що встановлюються Кабінетом Міністрів України.

При переїзді військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, а також тих, хто перебуває на кадровій службі, на нове місце військової служби в інший населений пункт, у зв'язку з призначенням на військову посаду, зарахуванням до військового навчального закладу, термін навчання в якому становить не менше шести місяців, або у зв'язку з передислокацією військової частини їм виплачується:

підйомна допомога в розмірі місячного грошового забезпечення на військовослужбовця і 50 відсотків місячного грошового забезпечення на кожного члена сім'ї військовослужбовця, який переїжджає з ним на нове місце військової служби.

Щодо права військовослужбовців на охорону здоров'я та медичну допомогу

Закон України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” від 20.12.1991 № 2011-ХІІ (зі змінами), стаття 11. “Право військовослужбовців на охорону здоров'я та медичну допомогу”.

Військовослужбовці мають право на безоплатну кваліфіковану медичну допомогу у військово-медичних закладах охорони здоров'я.

Військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової військової служби) та члени їх сімей мають право не більше одного разу на рік на санаторно-курортне лікування та відпочинок у санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах і на туристських базах Міністерства оборони України з пільговою оплатою вартості путівок при наявності права на податкової соціальної пільги.

Щодо забезпечення військовослужбовців жилими приміщеннями

Держава забезпечує військовослужбовців жилими приміщеннями на підставах, у порядку і відповідно до вимог, встановлених Житловим кодексом Української РСР та іншими нормативно-правовими актами.

Військовослужбовцям, які мають вислугу на військовій службі 20 років і більше, та членам їх сімей надаються жилі приміщення для постійного проживання. Такі жилі приміщення надаються їм один раз протягом усього часу проходження військової служби за умови, що ними не було використано право на безоплатну приватизацію житла.

Для військовослужбовців військова частина зобов'язана орендувати житло для забезпечення ним військовослужбовця та членів його сім'ї або за бажанням військовослужбовця виплачувати йому грошову компенсацію за піднайом (найом) жилого приміщення.

Військовослужбовці військової служби за контрактом розміщуються безоплатно в спеціально пристосованих казармах у розташуванні військової частини, а сімейні - у сімейних гуртожитках.

Військовослужбовцям, а також звільненим з військової служби особам, які стали інвалідами під час військової служби, та членам їх сімей, які перебувають на їх утриманні, батькам та членам сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходженні військової служби, надається 50-відсоткова знижка плати за користування житлом (квартирної плати) та за комунальні послуги (водопостачання, газ, електрична, тепла енергія та інші послуги) в жилих будинках усіх форм власності в межах встановлених норм, передбачених законодавством.

Особам, звільненим з військової служби, які стали інвалідами під час проходження військової служби, надається 50-відсоткова знижка плати за встановлення і користування квартирним телефоном.

Зазначені пільги для військовослужбовців, надаються за умови, якщо розмір наданих пільг у грошовому еквіваленті разом із середньомісячним сукупним доходом військовослужбовця за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Пільги звільненим з військової служби особам, які стали інвалідами під час проходження військової служби, та членам їх сімей, які перебувають на їх утриманні, батькам та членам сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовці, які мають вислугу на військовій службі не менше 17 років та потребують поліпшення житлових умов, мають право на одержання земельної ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд в населених пунктах, обраних ними для проживання з урахуванням встановленого порядку.

Щодо забезпечення військовослужбовців службовим житлом

Військовослужбовці та члени їх сімей, крім осіб, які звільнені з військової служби в запас або відставку та члени їх сімей, за відсутності за місцем

проходження служби житла для постійного проживання, забезпечуються службовими жилими приміщеннями.

Службові жилі приміщення надаються в межах не менше визначеного в установленому порядку рівня середньої забезпеченості громадян жилою площею в цьому населеному пункті, але не більше 13,65 квадратного метра жилої площі на одну особу.

Службове жиле приміщення може бути надане з перевищенням зазначеного вище максимального розміру виключно у випадках, передбачених законодавством, менше встановлених норм - тільки за наявності письмової згоди військовослужбовця та повнолітніх членів його сім'ї.

Військовослужбовець та повнолітні члени його сім'ї беруть письмове зобов'язання щодо звільнення службового жилого приміщення у передбачених законодавством випадках.

У разі відсутності службових жилих приміщень:

військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу і не перебувають у шлюбі, розміщуються у гуртожитках, призначених для проживання одиноких громадян, а сімейні - у сімейних гуртожитках. За відсутності вільних місць в гуртожитку військова частина зобов'язана орендувати їм житло або за їх бажанням виплачувати грошову компенсацію за піднайом (найом) жилого приміщення;

військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу, які не перебувають у шлюбі, розміщуються безоплатно в спеціально пристосованих казармах у розташуванні військової частини, а сімейні - у сімейних гуртожитках;

іншим військовослужбовцям (крім військовослужбовців, призваних за мобілізацією до укладення ними контракту) військова частина зобов'язана орендувати житло або за їх бажанням виплачувати грошову компенсацію за піднайом (найом) жилого приміщення в порядку, визначеному законодавством.

Службове житлове приміщення надається незалежно від перебування військовослужбовця на квартирному обліку, без урахування пільг, передбачених для забезпечення громадян житлом.

Право на одноразову грошову допомогу

Порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги в разі звільнення військовослужбовцям, призваним на військову службу у зв'язку з мобілізацією, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.2014 № 460.

Порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги в разі звільнення військовослужбовцям, призваним на військову службу у зв'язку з мобілізацією

Так, згідно з вимогами пункту першого військовослужбовцям, які були призвані на військову службу в зв'язку з мобілізацією та звільняються зі служби після прийняття рішення про демобілізацію (крім військовослужбовців строкової військової служби), виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 4 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний місяць служби, але не менше ніж 25 відсотків місячного

грошового забезпечення. Допомога виплачується з розрахунку місячного грошового забезпечення (без урахування винагород), на яке має право військовослужбовець на день звільнення.

Слід зазначити, що військовослужбовцям у разі звільнення з військової служби за службовою невідповідністю, у зв'язку з позбавленням військового звання, у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, допомога не виплачується.

Порядок отримання статусу учасника бойових дій

Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції або забезпеченні її проведення, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 413 (зі змінами).

Відповідно до вказаного Порядку військовослужбовцям, які брали безпосередню участь у антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах проведення антитерористичної операції, і яким на день виключення зі списків особового складу військової частини не наданий статус учасника бойових дій, видається комплект документів, необхідних для надання цього статусу через військові комісаріати, де вони будуть перебувати на військовому обліку, для надання їх до комісій обласних військових комісаріатів, Київського міського військового комісаріату.

Такими документами є:

а) довідка (оригінал) про безпосередню участь особи в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення і захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України;

б) документи, які є підставою для видачі довідки про безпосередню участь особи в АТО, зокрема витяги з наказів, директив, розпоряджень, посвідчень про відрядження, журналів бойових дій, бойових донесень, книг нарядів, графіків несення служби тощо.

Пільги для учасників бойових дій

Пільги учасникам бойових дій надаються відповідно до статті 12 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту". Серед них, зокрема, такі:

Серед них, зокрема, такі:

75-відсоткова знижка квартирної плати та вартості комунальних послуг, яка надається учасникам бойових дій та членам їхніх сімей, що проживають разом з ними; позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів та абонентна плата за користування телефоном у розмірі 50 відсотків;

безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості; безплатний проїзд один раз на два роки (туди і назад) або один раз на рік (туди й назад) з 50-відсотковою знижкою залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом;

безплатне одержання лікарських засобів за рецептами лікарів, першочергове безплатне зубопротезування, забезпечення санаторно-курортним

лікуванням; першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах та першочергова госпіталізація; виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати;

використання чергової щорічної відпустки у зручний час, а також одержання додаткової відпустки строком до двох тижнів на рік; переважне право на залишення на роботі при скороченні штату організації;

першочергове забезпечення жилою площею. Учасники бойових дій, які дістали поранення, контузію або каліцтво, забезпечуються жилою площею протягом двох років з дня взяття на квартирний облік;

першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, одержання позики на будівництво з погашенням її протягом 10 років, починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва;

першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, стоянок для транспортних засобів та їхнє технічне обслуговування;

щорічна разова грошова допомога до 5 травня.

Відповідно до статей 10 та 15 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” відповідні пільги отримують також особи, на яких поширюється чинність зазначеного Закону, до яких належать, зокрема:

сім'ї військовослужбовців, які загинули (пропали безвісти) або померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час виконання обов'язків військової служби, а також внаслідок захворювання, одержаного в період проходження військової служби;

дружини (чоловіки) померлих учасників бойових дій та визнаних за життя інвалідами, які не одружилися вдруге;

діти померлих учасників бойових дій, які навчаються за денною формою навчання у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації та професійно-технічних навчальних закладах.

Як учаснику бойових дій отримати земельну ділянку

Законом “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту учасникам бойових дій та інвалідам війни, особам (сім'ї загиблих), на яких поширюється чинність Закону, передбачено надання пільги у вигляді першочергового відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва.

Порядок надання цих земельних ділянок визначений Земельним кодексом України (далі за текстом – ЗКУ).’

Відповідно до ч.1 ст. 121 ЗКУ визначено, що громадяни України мають право на безоплатну передачу їм земельних ділянок: для ведення фермерського господарства, для ведення особистого селянського господарства, для ведення садівництва, для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд, для індивідуального дачного будівництва, для будівництва індивідуальних гаражів.

Земельні ділянки можуть бути надані в таких розмірах:

для ведення садівництва – не більше 0,12 га;

для ведення особистого селянського господарства – не більше 2,0 га;

для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах – не більше 0,25 га, в селищах – не більше 0,15 га, в містах – не більше 0,10 га;

для індивідуального дачного будівництва – не більше 0,10 гектара.

Для отримання землі учаснику бойових дій спочатку необхідно прийняти рішення, де саме він хоче отримати ділянку (це не залежить від місця його реєстрації). Далі особи подають заяву до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування. До заяви додається копія паспорту, ідентифікаційного коду та посвідчення УБД.

Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність, розглядає клопотання в місячний строк і дає дозвіл на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає мотивовану відмову стосовно його надання.

Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки розробляється за замовленням громадян суб'єктам господарювання, що є виконавцями робіт із землеустрою згідно із законом, у строки, що обумовлюються угодою сторін.

Розроблений проект землеустрою підлягає обов'язковому погодженню з територіальним органом Держземагентства України, а в разі розташування земельної ділянки в межах населеного пункту або земельної ділянки за межами населеного пункту, на якій планується розташування об'єкта будівництва, – із структурними підрозділами районних державних адміністрацій у сфері містобудування та архітектури.

Після погодження проекту землеустрою громадянину необхідно звернутися до державного кадастрового реєстратора за місцем розташування земельної ділянки із заявою про проведення державної реєстрації земельної ділянки та надання витягу про земельну ділянку з Державного земельного кадастру.

Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки, у двотижневий строк з дня отримання погодженого проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки (а в разі необхідності здійснення обов'язкової державної експертизи землевпорядної документації згідно із законом — після отримання позитивного висновку такої експертизи) приймає рішення про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки та надання її у власність.

Щодо порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності

Постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.2013 № 975 (зі змінами) “Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців,

військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві". Одноразова грошова допомога призначається та виплачується у разі:

1) загибелі (смерті) військовослужбовця (крім військовослужбовця строкової служби) під час виконання ним обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням ним обов'язків військової служби;

2) смерті військовослужбовця (крім військовослужбовця строкової служби), що настала в період проходження ним військової служби або внаслідок захворювання чи нещасного випадку, що мали місце в період проходження ним військової служби;

3) загибелі (смерті) військовослужбовця строкової військової служби, військовозобов'язаного або резервіста, якого призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, що настала під час виконання обов'язків військової служби або служби у військовому резерві;

4) встановлення військовослужбовцю (крім військовослужбовців строкової служби) інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого ним під час виконання обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням ним обов'язків військової служби, чи встановлення інвалідності особі після її звільнення з військової служби внаслідок причин, зазначених у цьому підпункті;

5) встановлення військовослужбовцю (крім військовослужбовців строкової служби) інвалідності, що настала в період проходження ним військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням ним військової служби, або встановлення особі, звільненій з військової служби, інвалідності не пізніше ніж через три місяці після звільнення її з військової служби чи після закінчення тримісячного строку, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження зазначеної служби;

6) встановлення військовослужбовцю строкової військової служби, військовозобов'язаному або резервісту, якого призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), заподіяного військовослужбовцю строкової військової служби, військовозобов'язаному або резервісту при виконанні обов'язків військової служби або служби у військовому резерві, або не пізніше ніж через три місяці після звільнення із служби, закінчення зборів, проходження служби у військовому резерві, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження строкової військової служби, цих зборів, служби у військовому резерві;

7) отримання військовослужбовцем поранення (контузії, травми або каліцтва) під час виконання ним обов'язків військової служби, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення йому інвалідності;

8) отримання військовослужбовцем строкової військової служби поранення (контузії, травми або каліцтва) у період проходження ним строкової військової служби, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення йому інвалідності;

9) отримання військовозобов'язаним або резервістом, якого призвано на навчальні (або перевіірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, поранення (контузії, травми або каліцтва) при виконанні обов'язків військової служби або служби у військовому резерві, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення йому інвалідності.

Розмір одноразової грошової допомоги:

а) 750-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, - у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста у випадках, зазначених у підпункті 1;

500-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, - у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста у випадках, зазначених у підпунктах 2-3;

б) 400-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, - у разі встановлення військовослужбовцю інвалідності I групи, 300-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, - у разі встановлення військовослужбовцю інвалідності II групи, 250-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, - у разі встановлення військовослужбовцю інвалідності III групи (підпункт 4).

Одноразова грошова допомога у випадках, зазначених у підпунктах 5-9, призначається і виплачується залежно від встановленої військовослужбовцю, військовозобов'язаному або резервісту інвалідності та ступеня втрати ним працездатності у розмірі, визначеному Кабінетом Міністрів України. При цьому у випадках, зазначених у підпункті 5 розмір одноразової грошової допомоги не може бути меншим за 70-кратний прожитковий мінімум, встановлений законом для працездатних осіб.

Щодо виплати грошового забезпечення військовослужбовцям за призовом

Статтею 9 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2017 року №704 "Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб".

Грошове забезпечення військовослужбовців строкової військової служби включає:

посадовий оклад;

підвищення посадового окладу під час проходження військової служби на території населених пунктів, яким надано статус гірських, та на острові Зміїний;

надбавки за кваліфікацію, роботу в умовах режимних обмежень, безперервний стаж на шифрувальній роботі;

морську винагороду, винагороди за стрибки з парашутом, за розшук, піднімання, розмінування та знешкодження вибухових предметів, тралення і знешкодження мін, за водолазні роботи та за бойове чергування;

допомогу військовослужбовцям строкової військової служби, звільненим з військової служби;

інші виплати, які здійснюються відповідно до чинного законодавства України.

Щодо виплати одноразової грошової компенсації під час демобілізації

Порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги в разі звільнення військовослужбовцям, призваним на військову службу у зв'язку з мобілізацією, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.2014 № 460.

Так, згідно з вимогами пункту першого військовослужбовцям, які були призвані на військову службу в зв'язку з мобілізацією та звільняються зі служби після прийняття рішення про демобілізацію (крім військовослужбовців строкової військової служби), виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 4 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний місяць служби, але не менше ніж 25 відсотків місячного грошового забезпечення. Допомога виплачується з розрахунку місячного грошового забезпечення (без урахування винагород), на яке має право військовослужбовець на день звільнення.

Щодо розмірів пенсії у зв'язку із втратою годувальника для членів сімей військовослужбовців.

Із 1 січня 2015 року набули чинності зміни, внесені до Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”.

Розмір пенсії у зв'язку із втратою годувальника для членів сімей військовослужбовців, які набули право на призначення такої пенсії, встановлено в розмірі – 70 процентів грошового забезпечення (заробітної плати) загиблого (померлого) годувальника на одного непрацездатного члена сім'ї та у розмірі – 90 процентів грошового забезпечення (заробітної плати) загиблого (померлого) годувальника, якщо на утриманні загиблого (померлого) годувальника перебували двоє і більше членів сім'ї.

Розмір пенсії в разі втрати годувальника, які призначаються членам сімей військовослужбовців, не можуть бути нижче двох визначених законом розмірів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Особи, яким раніше призначено пенсію в разі втрати годувальника, мають право на її перерахунок.

Довідково. Якщо внаслідок перерахунку за нормою цих законів розмір пенсії або виплачуваної її частини зменшується, пенсія виплачується в раніше встановленому розмірі.

Щодо часу проходження військової служби

Час проходження військовослужбовцями військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до Закону “Про оборону України”, зараховуються до вислуги років, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби на пільгових умовах.

Постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2014 р. № 232 “Про внесення зміни до пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 р. № 393”. Час проходження служби, протягом якого особа брала участь в антитерористичній операції, зараховується як один місяць служби за три місяці.

Щодо додаткових гарантій соціального захисту військовослужбовців в особливий період відносно надання відпусток

Закон України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” від 20.12.1991 № 2011-ХІІ (зі змінами).

Військовослужбовцям строкової військової служби за весь період проходження військової служби надається відпустка тривалістю 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад, але не раніш як через 3 місяці проходження ними строкової військової служби.

В особливий період з моменту оголошення мобілізації до часу введення воєнного стану або до моменту прийняття рішення про демобілізацію військовослужбовцям надаються відпустки щорічні відпустки і відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин. Надання військовослужбовцям відпусток здійснюється за умови одночасної відсутності не більше 30 відсотків загальної чисельності військовослужбовців певної категорії відповідного підрозділу. Відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин військовослужбовцям надаються із збереженням грошового забезпечення тривалістю не більше як 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду в межах України до місця проведення відпустки та назад, але не більше однієї доби в один кінець.

Щодо права на отримання позачергових військових звань

Указ Президента України №277/2018 “Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України”.

В особливий період чергові військові звання до полковника (капітана 1 рангу) включно присвоюються Міністром оборони України в порядку заохочення військовослужбовцям, які захищають незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України та відповідно до законодавства є учасниками бойових дій, незалежно від займаних посад та строків вислуги у військовому званні, але не більше ніж на один ступінь. Такі військові звання може бути присвоєно одноразово за весь строк проходження військової служби або посмертно. У воєнний час таке право надано начальнику Генерального штабу – Головнокомандувачу Збройних Сил України.

Щодо соціального захисту ветеранів військової служби

Статтею 6 Закону України “Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких

інших осіб та їх соціальний захист” від 24.03.1998 №203/98-ВР (зі змінами) ветеранам військової служби надаються такі пільги:

- 1) безоплатне користування закладами охорони здоров'я Міністерства оборони України;
- 2) першочергове безоплатне придбання ліків за рецептами лікарів;
- 3) першочергове медичне обстеження, диспансеризація та госпіталізація;
- 4) першочергове безоплатне зубопротезування, безоплатне забезпечення протезами та протезно-ортопедичними виробами;
- 5) переважне право на забезпечення санаторно-курортним лікуванням у санаторіях Міністерства оборони України з пільговою оплатою вартості путівок;
- 6) 50-відсоткова знижка плати за користуванням житлом та плати за комунальні послуги, користуванням квартирним телефоном;
- 7) першочергове забезпечення житлом осіб, які потребують поліпшення житлових умов;
- 8) право на безоплатне отримання у власність займаного ними та членами їх сімей житла незалежно від розміру його загальної площі в будинках державного житлового фонду;
- 9) безоплатний проїзд і перевезення багажу ними та членами їх сімей при переїзді до вибраного місця постійного проживання після звільнення з військової служби;
- 10) безоплатний проїзд (туди і назад) у межах України один раз на рік для лікування та відпочинок у санаторіях та будинках відпочинку;
- 11) безоплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту;
- 12) право на першочергове придбання квитків на всі види транспорту;
- 13) використання чергової відпустки за місцям роботи у зручний для них час, а також отримання додаткової відпустки без збереження заробітної плати терміном до 14 календарних днів;
- 14) право на щорічну відпустку повної тривалості до настання шестимісячного терміну безперервної роботи у перший рік роботи на підприємстві;
- 15) право переважного залишення на роботі, на яку вони були зараховані вперше після звільнення з військової служби, при скороченні чисельності або штату працівників;
- 16) переважне право на вступ до гаражних, садово-городніх, житлових та інших кооперативів.

Пільги, передбачені пунктами 6 та 11 статті 6 цього Закону, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

